

BIZALOM A TANÍTÓBAN

IV. Hogyan vezetik a tanítványokat a tényleges útmutatások

A. Hogyan bízzatok a tanítóban, az ösvény gyökerében

1. A megbizonyosodás némiképp alapos elmagyarázása
 - a. A tanító jellemzői, akiben megbíztok
 - b. A bizalmát a tanítóba helyező tanítvány jellemzői
 - c. Hogyan bízzon a tanítvány a tanítóban
 - 1) Hogyan bízzon benne gondolatban
 - a) Általános értelemben: a tanító iránti bizalom fenntartásához szükséges hozzáállások bemutatása
 - b) Sajátos értelemben: a talapzatként szolgáló hit képzése
 - c) A tanító jóindulatának felidézése és tisztelete
 - 2) Hogyan gyakorolható a bizalom
 - d. A tanítóba helyezett bizalom hasznai
 - e. A bizalom hiányából származó hibák
 - f. A megelőző öt rész értelmének összefoglalása

IV. Hogyan vezetik a tanítványokat a tényleges útmutatások [33]

A tényleges útmutatások magyarázatának két része van:

1. Hogyan bízzatok a tanítóban, az ösvény gyökerében (4-6. fejezet)
2. Hogyan képezzék a tudatukat a tanítványok, miután a tanítójukba helyezték bizalmukat (7. és további fejezetek)

A. Hogyan bízzatok a tanítóban, az ösvény gyökerében

A hogyan bízzatok a tanítóban magyarázatának két része van:

1. A megbizonyosodás némiképp alapos elmagyarázása (4. fejezet)
2. A meditálás fenntartásának rövid ismertetése (5-6. fejezet)

1. A megbizonyosodás némiképp alapos elmagyarázása

Atīśa A lényeg kiemelésében (*Hṛdaya-nikṣepa-nāma*) leszögezi:⁹⁵

A mahāyāna átadási lánchoz tartozók
Kiváló tanítóra támaszkodjanak.

Döl-va (Dol-ba) a *Po-to-va magyarázatainak módszerében* (*Po to ba'i gsung sgros*) pedig ezt mondja:

A személyre szóló útmutatások közül a legelső, hogy „Ne válj meg a kiváló tanítótól.”

A kiváló tanító az átmeneti boldogság és a kétségbevonhatatlan jó tulajdonságok forrása, melyből kezdetben a tanítvány tudata egyetlen jó tulajdonságának létrehozatala és tudata egyetlen hibájának mérséklése, végső fokon pedig az összes ismeret felölelése fakad. Ezért olyan fontos, hogy bizalmatokat már a kezdetben a tanítóba helyezték, mint azt a *Bódhiszattvák szentirat gyűjteménye* (*Bodhisattva-piṭaka*) megállapítja:⁹⁶

Röviden, az összes bódhiszattva cselekedet megvalósítása és beteljesítése, és ugyanígy a tökéletességek, a szintek, a türelem, az összpontosítások, a rendkívüli képességek, a meghallgatott tanítások felidézése, a felajánlások, a könyörgő imádságok, a bizalmat keltő beszéd és minden buddha tulajdonság a gurutól függ. A guru a gyökér, ahonnan erednek. A guru a forrás és a teremtő, amely létrehozza azokat. [34] A guru terebélyesíti ki őket. Valamennyi a guruból növekszik. A guru az ok.

Po-to-va is ezt mondja:

A megszabadulás elérése cseppet sem fontosabb, mint a guru. A jelen életedhez szükséges cselekedetek megtanulásához elegendő, ha másokat megfigyelsz, ám tanító nélkül képtelen vagy ezeket jól megtanulni. Ugyanígy, guru nélkül hogyan juthatnánk el olyan helyre, ahol mi, akik csupán boldogtalan világokból születünk újjá, még soha nem jártunk?

a. A tanító jellemzői, akiben megbíztok

Általánosságban mondva, a szentiratok és a magyarázatok a személyes jármű szemszögéből határozzák meg a tanító számos tulajdonságát. A következőkben azonban arról a tanítóról lesz szó, aki a három eltérő képességű személy ösvényének fokozatainak útikalauzát a mahāyānához, a buddhaság ösvényéhez. Erre vonatkozóan Maitreya ezt mondja A *Mahāyāna sūtrák ékességében* (*Mahāyāna-sūtrālamkāra*):⁹⁷

Olyan mahāyāna tanítóba helyezd a bizalmad, aki fegyelmezett, nyugodt, és teljesen megbékélt;

Jó tulajdonságai meghaladják a tanítványaiét; tetterős; jártassága a szentiratokban alapos;
 Szeretettel gondoskodik; a valóság mélyreható ismeretével rendelkezik, ügyesen oktatja a tanítványokat, és
 Felülmúlta a csüggedést.

Maitreya tehát arra int, hogy a tanítvány e tíz tulajdonsággal rendelkező tanítóba helyezze a bizalmát.

Úgy mondják, aki önmagát nem fegyelmezte meg, az nem jogosult mások fegyelmezésére. A mások tudatát fegyelmezni kívánó guruknak először saját tudatukat kell megfegyelmezniük. Hogyan válhatnak fegyelmezetté? Abból nem származik hasznuk, ha csupán valamilyen tetszés szerinti gyakorlatot végeznek, és ennek következményét kiváló ismereteknek nevezik. Tudatuk megfegyelmezését a Győzedelmes általános tanítása szerint kell végrehajtaniuk. Ilyen módszer a három becses képzés. Emiatt jellemzi Maitreya őket a „fegyelmezett”, a „nyugodt” és a „teljesen megbékélt” fogalmaival.

Amikor Maitreya „fegyelmezettség”-ről beszél, akkor ezalatt az erkölcsi fegyelem képzését érti. *A személyes megszabadulás fogadalmi sūtra (Prātimokṣa-sūtra)* kijelenti:⁹⁸ [35]

A személyes megszabadulás fogadalmi,
 Mint éles körmökkel történő zabolázás,
 Szüntelen erőfeszítéssel szelídítik
 Az elbitangoló tudat szilaj paripáját.

Ugyanez áll *A fegyelmi szabályzat magyarázatában (Vinaya-vibhaṅga)*:⁹⁹

Ez a fegyelmezetlen tanítványok kantára.

A fentiek lényege, hogy az érzékszervek olyanok mint a vadlovak, nem megfelelő tárgyakat hajszolnak és helytelen cselekedetek elkövetésére ösztönöznek. Ahogyan egy idomító erős kantárral megfékezi a vadlovat, úgy a tanítók is megtanulják az erkölcsi fegyellemmel féken tartani érzékszerveiket, és hatalmas erőfeszítéssel cselekedeteiket a helyes irányba fordítani. A tanítók vadlovakhoz hasonló tudata ezután „fegyelmezetté” válik.

A „nyugodtság” a meditatív összpontosítás képzésének véghezvitelét jelenti. A meditatív összpontosítás egyfajta tudatállapot, amelybe a tudat békésen visszahúzódva megmarad. Elérése a tudatos jelenlét és az éberség eszközeinek segítségével történik, az erkölcsi fegyelem fenntartása mellett, amikor is szakítottok a helytelen cselekedetekkel és üdvös tevékenységekkel kötelezitek el magatokat.

A „teljes megbékéltség” a bölcsesség képzésének véghezvitelét jelenti. Ez nem más, mint a valóság – a tudatot használhatóbbá alakító

meditatív nyugalommal szoros összefüggésben megvalósított – sajátos, mélyreható elemzése.

Mindazonáltal, nem elegendő, ha a tanítók csupán a tudat három képzéssel elért megfigyelmezéséből származó ismeretek jó tulajdonságaival rendelkeznek. Ezen felül a szentiratok tanulmányozásából származó jó tulajdonságra is szükségük van. Ennek megfelelően a fenti kitétel, miszerint „jártassága a szentiratokban alapos”, arra vonatkozik, hogy magasan képzett a szentiratok, stb., ismerete terén. Drom-tön-pa gese (dGe-bshes [‘Brom]-ston-pa) a „mahāyāna gurukról” szólva ehhez még hozzáfűzte, hogy tanítványaiknál mély megértést kell elérniük. A tanítás gyakorlattá tételekor mutassák meg, hogy mi jelent igazi segítséget a tanítás hanyatló korszakában, és mi az, ami hasznos az adott helyzetben.

A „valóság ismerete” a bölcsesség sajátos képzésére, a jelenségek én-nélküliségének ismeretére vonatkozik. Másképpen mondva, a legmegfelelőbb az, ha a tanítók helyesen érzékelik a valóságot, de az is elfogadható, ha a valóságot a szentiratokba foglaltakon és érveléseken keresztül ismerik.

Még ha a tanítók rendelkeznek is a szentiratok tanulmányozásának és ismeretének jó tulajdonságaival, nem elegendő, ha e jó tulajdonságaik azonosak a tanítványaikkal vagy alacsonyabb szintűek. Olyan tulajdonságokat kell birtokolniuk, amelyek meghaladják a tanítványaikét. A *Versek a barátokról (Mitra-varga)* ezt mondja:¹⁰⁰

Az alacsonyabban állókra hagyatkozók visszafejlődnek,
A magukhoz hasonlókra hagyatkozók egyhelyben topognak;
A magasabban állókra hagyatkozók elérik a tökéletességet; [36]
Hagyatkozz ezért a nálad magasabban állóra.

Ha olyan magasabban állóra hagyatkozol, aki
Tökéletesen megbékélt, s az erkölcsi fegyvem és
A végtelen bölcsesség birtokosa,
Még a nálad magasabban állókat is felülmúlod.

Pu-cshung-va (Phu-chung-ba) ezt mondta: „Amikor történeteket hallok kiváló emberekről, felnézek rájuk.” Tha-si (mTha’-bzhi) pedig így beszélt: „Követem a Ra-dreng (Ra-sgreng) kolostor közösségének idősebb tagjait.” Kövessétek ti is a jobb tulajdonságokkal rendelkezőket.

Hat jó tulajdonságot – a fegyelmezettséget, a nyugalmat, a tanítványokét meghaladó jó tulajdonságokat, a szentiratok tanulmányozásából származó kiterjedt ismereteket és a valóság mélyreható tudását – a tanítóknak önmaguk számára kell elnyerniük. A fennmaradó tulajdonságokkal – a tetterővel, az oktatásban megnyilvánuló ügyes-

séggel, a szeretetteljes gondoskodással és a csüggedés felülmúlásával – másokról gondoskodnak.

Továbbá:¹⁰¹

A bölcsek nem moshatják le vízzel a vétkeket,
Nem távolíthatják el kezeikkel a lények szenvedéseit,
Nem helyezhetik át tudásukat másokba;
Ők a valóság igazságának tanításával szabadítanak meg.

A buddhák tehát „nem moshatják le vízzel mások vétkeit”, stb., hanem azáltal gondoskodnak a lényekről, hogy hibátlanul megmutatják nekik az ösvényt.

A másokról gondoskodás négy tulajdonsága közül „az ügyesen oktatja a tanítványokat” a tanítványok irányításában megmutatkozó jártasságot és a megértést elősegítő módszerek alkalmazását jelenti. A „szeretettel gondoskodás” alatt a tanítás átadására irányuló tiszta motivációt értjük, nevezetesen, hogy a tanítót a szeretet és az együttérzés motiválja, nem törekszik haszonra, tiszteletre, stb. Po-to-va mondta Dzszen-nga-vának (sPyan-snga-ba): „Li-mo fia, jóllehet számos tanítást magyaráztam el, soha nem okozott örömet egyetlen köszönet sem. Minden lény nélkülözi a segítséget.” Ilyennek kell lennie egy tanítónak.

A „tetterő” azt jelenti, hogy szüntelenül örömet leli mások boldogulásában. A „csüggedés felülmúlása” alatt pedig a tanítás nehézségeinek elviselését értjük, valamint azt, hogy a magyarázatok többszöri elisméltése a tanítót nem fárasztja el.

Po-to-va mondta:

A következő öt tulajdonság a legfontosabb: a szeretetteljes gondoskodás, a valóság ismerete és a három képzés. Mesterem, Zsang-cün (Zhang-btsun) nem különösebben jártas a szentiratok ismeretében, és képtelen felülkerekedni az elkedvetlenítő körülményeken. Emiatt aztán köszönetet sem mond azoknak, akik segítik őt. Mivel azonban rendelkezik az öt tulajdonsággal, hasznos mindazok számára, akik a jelenlétében vannak. [37] Nyen-tön (gNyan-ston) nem jártas a beszédben. Még amikor egyszerű felajánlást mutat be, akkor is azt gondolhatja, hogy „Senki sincs az itt jelen lévő emberek között, aki értené amit mondok.” Ám birtokolja az öt tulajdonságot, ezért hasznos mindazok számára, akik a jelenlétében vannak.

Mindezek miatt, akiknek megélhetése a képzések kiválóságának dicséretéből és magyarázatából származik, miközben önmaguk nem törekednek azok szorgalmas gyakorlására, alkalmatlanok a tanításra. A semmitmondó dicséretetek csak pusztá szavak. Ehhez hasonló, amikor egy szantálfát kereső ember a szantálfa jó tulajdonságainak

hangoztatásából élő személyhez fordul: „Van szantálfád?” kérdi, amaz pedig így felel: „Nincs.”

Ahogy az *Összpontosítások királya sūtrában* áll:¹⁰²

A későbbi időkben

Lesznek szerzetesek, akik nem tesznek fogadalmat.

„Tanult ember vagyok” – mondják majd és

Dicsérik az erkölcsi fegyelmet,

Miközben nem törekednek szorgalmasan erkölcsi fegyelmük kiművelésére.

Ugyanezt állítja az összpontosítással, a bölcsességgel és a megszabadulással kapcsolatban, majd az *Összpontosítások királya sūtra* így folytatja:

Vannak, akik ékesszólóan hirdetik

A szantálfa jó tulajdonságait,

Mondván: „A füstölő

A szantálfától kellemes.”

Mások pedig megkérdik:

„Tudnál adni valamennyit

Abból a szantálfából,

Amit úgy dicsérsz?”

Ők így válaszolnak:

„Nekem nincs

Ilyen füstölóm.

Azt csak a megélhetésem miatt dicsérem.”

Ugyanígy, a későbbi időkben

Lesznek szerzetesek, akik nem gyakorolják a jógát,

Megélhetésüket az erkölcsi fegyelem magasztalása biztosítja,

Miközben ők maguk híján lesznek az erkölcsi fegyelemnek.

A sūtra ugyanezt állítja a fennmaradó három tulajdonsággal, az összpontosítással, a bölcsességgel és a megszabadulással kapcsolatban.

A megszabaduláshoz hozzásegítő guru a legmélyebbről fakadó törekvések megalapozója. Ezért ha gurura van szükségetek, vegyétek figyelembe az imént meghatározott jellemzőket, és igyekezzetek rátalálni az ilyen tulajdonságokkal rendelkezőre. Ugyanígy, akik azt szeretnék, hogy tanítványaik legyenek, ismerjék meg ezeket a jellemzőket és törekedjenek az elnyerésükre.

Kérdés: [38] Ebben a hanyatló korszakban nehéz olyan tanítót találni, akiben az összes jó tulajdonság jelen van. Mit tegyünk, ha nem találunk ilyen tanítót?

Válasz: A *Subāhu fohásza tantrában* (*Subāhu-paripricchā-tantra*) ez áll:¹⁰³

Ahogy a harci szekér egy kerékkel
 Képtelen az ösvényen haladni, bár ló húzza,
 Úgy a meditáláshoz segítséget nyújtók nélkül
 A lények nem nyerhetik el a szellemi megvalósításokat.
 A segítők legyenek értelmesek, jó megjelenésűek, tiszta erkölcsűek,
 Előkelő származásúak és tanításra alkalmasak.
 Legyen hatalmas belső meggyőződésük, türelemmel és az érzelkei-
 ken uralkodás képességével rendelkezzenek.
 Beszédük legyen kellemes, legyenek nagylelkűek és együttérzők,
 Tartózkodjanak a koplalástól, a szomjúságtól és a mérgező érzelmek
 megnyilvánulásától,
 Ne folyamodjanak más istenségekhez és a bráhminokhoz.
 Legyenek összeszedettek, hozzáértők, hálásak,
 S hittel folyamodjanak a Három Ékkőhöz.
 Mivel e vizsállyal teli időben csak elvétve találhatók olyanok,
 Akik valamennyi jó tulajdonsággal rendelkeznek,
 A mantra gyakorlók azokra a segítőkre támaszkodjanak,
 Akiknek birtokában van e tulajdonságok fele, negyede, vagy nyol-
 cada.

Eszerint, a segítők a felsorolt tulajdonságokkal, vagy legalább ezek nyolcadával rendelkezzenek. A Döl-va által összeállított *Po-to-va mód-szerének magyarázatában* a Nagy Tekintély [Atīśa] kijelenti: „Ugyanez vonatkozik a gurura.” Ezért az itt meghatározott jellemzők nyolcadát – társítva a könnyen megszerezhetőket a nehezen elérhetőkkel – tekintsétek a guru tulajdonságaival szemben támasztott követelmények minimumának.

b. A bizalmát a tanítóba helyező tanítvány jellemzői

Āryadeva mondja a *Négyszáz versben*:¹⁰⁴

Az elfogulatlan, értelmes és szorgalmas embert
 A tanítás meghallgatására alkalmas edénynek nevezik.
 [Az ilyen ember számára] sem az útmutatással szolgáló,
 Sem a tanítványok jó tulajdonságai nem tűnnek hibáknak.

Āryadeva szerint tehát a tanítások meghallgatására e három tulajdonsággal rendelkező személy alkalmas. Emellett azt állítja, hogy ha rendelkeztek e három tulajdonsággal, akkor a tanítás átadójának jó tulajdonságait valóban jó tulajdonságokként és nem hibákként látjátok. Azt is hozzáteszi, hogy a minden tekintetben alkalmas személy számára a tanítást meghallgató társainak a jó tulajdonságai szintén nem hibákként, hanem jó tulajdonságokként tűnnek fel. Candrakīrti magyarázatában¹⁰⁵ megjegyzi: amennyiben hallgatóként nem rendelkeztek a tanítások befogadását lehetővé tévő, imígyen meghatározott jellemzőkkel, a saját hibáitok szemüvegén keresztül a tanításokat áta-

dó, különlegesen tiszta tanítót is hibákkal terhesnek látjátok. [39] A tanításokat magyarázó hibáira pedig úgy tekintetek, mintha azok jó tulajdonságok lennének. Ezért bár lehet, hogy talákoztatok olyan tanítóval, aki rendelkezik a meghatározott jellemzőkkel, azok meglétét nehéz lesz felismernetek. A tanítványnak tehát mindhárom jellemzőre szüksége van ahhoz, hogy felismerje: a tanító birtokában van az összes meghatározott jellemzőnek, majd pedig ez alapján a bizalmát a tanítóba helyezze.

E három jellemző közül az „elfogulatlanság” azt jelenti, hogy nem foglaltok állást. Ha elfogultak vagytok, előítéleteitek megakadályozzák a jó tulajdonságok felismerését, és így nem találtok rá a hiteles tanítások értelmére. Ahogyan Bhāvaviveka mondja *A középút szívében (Madhyamaka-hṛdaya)*.¹⁰⁶

Az állásfoglalás miatt a tudat szorong.
Így soha nem tudod meg mi a békesség.

Az „állásfoglalás” nem más, mint ragaszkodás a saját vallási rendszerhez és ellenszenv érzése a másokéival szemben. Kutassátok fel ezt a saját tudatotokban, aztán szabaduljatok meg tőle. *A megszabadulás bódhiszattva fogadalmi (Bódhiszattva-prātimokṣa)* mondja:¹⁰⁷

Miután felhagytál saját elvárásaiddal, tiszteld a rendfőnök és a mester magyarázatait és maradj meg mellettük.

Kérdés: Elegendő csupán ez az egyetlen jellemző?

Felelet: Ha elfogulatlanok vagytok, de nem éreztek készletet, hogy különbséget tegyetek a megfelelő magyarázat helyes ösvénye és a hibás magyarázat hamis ösvénye között, akkor nem vagytok alkalmasak a tanítások meghallgatására. Ezért értelmesnek is kell lennetek, hogy mindkettőt megértsetek. Ha megértettétek, felhagytok a meddővel és átveszitek a hasznosat.

Kérdés: Csupán ez a kettő elegendő?

Felelet: Még ha rendelkeztek is ezzel a kettővel, olyanok vagytok mint egy rajz, amelyen tanítást hallgató személy látható, azaz tétlenek maradtok, ezért nem vagytok alkalmasak a tanítások meghallgatására. Következésképp szorgalmasnak is kell lennetek.

Candrakīrti kommentárjában ezt mondja:¹⁰⁸

A tanítvány három tulajdonságához hozzávéve a tanításra és annak átadójára összpontosítást, valamint az irántuk megnyilvánuló tisztelet tulajdonságait, végeredményként öt tulajdonságot kapunk.

Ez az öt tulajdonság a következő négyre egyszerűsíthető:

(1) a tanítás alkalmakor legyetek nagyon szorgalmasak,

- (2) a tanítás meghallgatásakor megfelelően összpontosítsatok,
- (3) tanúsítsatok komoly tiszteletet a tanítások és az azokat átadók iránt, valamint
- (4) vessétek el a helytelen magyarázatokat és ne felejtsetek el a helyes magyarázatokat.

Az értelmi képesség az a kedvező feltétel, amely ezt a négyet előmozdítja, az elfogulatlanság pedig megszabadít az állásfoglalás kedvezőtlen feltételétől.

Vizsgáljátok meg, hogy rendelkeztek-e ezekkel a jellemzőkkel, azaz alkalmasak vagytok-e arra, hogy guru irányítson titeket; [40] ha igen, örüljétek. Ha nem, igyekezzetek elnyerni azokat az okokat, amelyek által hiánytalanná válnak, még a következő életek előtt. Ehhez ismerjétek meg a hallgató tulajdonságait, mert ha nem ismeritek az imént meghatározott jellemzőket, annak megvizsgálására sem lesztek képesek, hogy azok teljesekek-e, és így a valódi célokat elvétitek.

c. Hogyan bízson a tanítvány a tanítóban

A tanítások megfelelő befogadásának tulajdonságaival rendelkező tanítvány alaposan vizsgálja meg, hogy a guru, a fentiekben elmagyarázott feltétlenül szükséges jellemzőket birtokolja-e. Aztán egy minősített tanítótól vegye át a tanítások segítőkész szavait. Mindazonáltal Drom-tön-pa gesé és Szung-phu-va (gSung-phu-ba) életrajzai e téren eltérnek egymástól. Szung-phu-vának számos guruja volt és minden hibátlan magyarázatot meghallgatott. Amikor eljött Khámból (Khams), még egy útmenti laikus gyakorló magyarázatát is végighallgatta. Tanítványai szerint ez nem volt megfelelő módja a tanítások átvételének, mire ő így válaszolt: „Ne mondjátok ezt. Két jótéteményben is részesültem.”

Drom-tön-pa gesének kevés guruja volt, alig öt. Po-to-va és Gompa-rin-cshen guruk egy alkalommal arról beszélgettek, hogy a két módszer közül melyik volt a jobb. Megegyeztek abban, hogy olyan időkben, amikor a képzetlen tanítványok hibákat találnak a tanítóknál és elveszítik a beléjük vetett hitüket, Drom-tön-pa gesé módszere a jobb. Úgy tűnik igaz, amit mondtak. Ezért kevés tanítótok legyen.

Általános értelemben az a tanító, akitől átveszitek a tanítás segítőkész szavait; egyedi értelemben pedig az a tanító, aki valamennyi ösvény hiánytalan elmagyarázásával ügyesen vezet benneteket.

1) Hogyan bízson benne gondolatban

A hogyan bízson a tanítóban gondolatban magyarázatának három része van:

1. Általános értelemben: a tanító iránti bizalom fenntartásához szükséges hozzáállások bemutatása
2. Sajátos értelemben: a talapzatként szolgáló hit képzése
3. A tanító jóindulatának felidézése és tisztelete

a) Általános értelemben: a tanító iránti bizalom fenntartásához szükséges hozzáállások bemutatása

*A haladás sorrendje sūtra (Gaṇḍa-vyūha-sūtra)*¹⁰⁹ megállapítja, hogy a tanító tisztelete és szolgálata kilencféle hozzáállással történik. Ez a kilenc magába foglalja a tanító iránti bizalom fenntartásához szükséges valamennyi hozzáállás lényegét. Összevonva őket végeredményként a következő négyet kapjuk: [41]

1) *Engedelmes gyermekhez hasonló hozzáállás.* Ez azt jelenti, hogy felhagyva függetlenségetekkel, alávetitek magatokat a guru akaratának. Az engedelmes gyermek önmagától semmit sem tesz; figyelni szülei arckifejezését és alárendeli magát elvárásuknak; azt teszi, amit mondanak neki. Az *Összpontosítás, amely szemtől-szembe észleli a Buddhát sūtra (Pratyutpanna-buddha-saṃmukhāvasthita-samādhī-sūtra)* leszögezi:¹¹⁰

A tanítóba a bizalmát a megfelelő módon helyező tanítványnak fel kell adnia magabiztosságát és a tanító akaratára szerint kell cselekednie.

Ez a minden tekintetben megfelelő tanítóra vonatkozik; amúgy a tanács így szól: ne hagyjátok, hogy bárki az orrotoknál fogva vezessen.

2) *Gyémánthoz hasonló hozzáállás.* Ez azt jelenti, hogy a tanító és a tanítvány közötti kapcsolatot szorosra kell vonni és meg kell szilárdítani, hogy azt démonok, rossz barátok és hasonlóak ne szakíthassák szét. Ugyanebben a sūtrában ez áll:¹¹¹

És fel kell hagyni a megbízhatatlan közeli kapcsolatokkal, valamint az arckifejezések változtatásával.

3) *Földhöz hasonló hozzáállás.* Ez azt jelenti, hogy a guru valamennyi tevékenységével együtt járó kötelezettséget vállaljátok és nem bátortalanodtok el a rátok háruló felelősség miatt. Ahogy Po-to-va mondta Dzszen-nga-va szerzeteseinek:

Találkoztatok gesémmel (dge-bshes), a makulátlan bódhiszattvával,¹¹² és az ő szavai szerint gyakoroltatok. Hatalmas érdemet szerzetetek! Ezt most ne tehernek, hanem megtiszteltetésnek vegyétek.

4) *A kötelezettségvállalások módja.* Ez hat hozzáállást foglal magába. Az első az alacsony lankákhoz hasonlít, ami azt jelenti, hogy sem-

milyen szenvedés nem ingat meg benneteket. Amikor Dzsen-nga-va Ruk-pában (Rug-pa) tartózkodott, Gom-pa-jön-ten-bár (sGom-pa-yon-ten-'bar) erős meghűléssel küszködött, ezért a tiszteletreméltó Shön-nu-drákhhoz (gZhon-nu-grags) fordult tanácsért, hogy nem tené-e helyesebben, ha elmenne. Shön-nu-drák így válaszolt: „Számталanszor voltunk már Indra palotájának fényűző lakosztályaiban, hatalmas pompában. A mai nap különleges, mert egy mahāyāna tanító iránti bizalomról és a tanítások meghallgatásáról tapasztalatot szerezhetsz. Ezért az a helyes, ha maradsz!”

A második hozzáállás a világi szolgálóhoz hasonló, ami azt jelenti, hogy még a legkellemetlenebb feladatokat is habozás nélkül végrehajjtátok. Amikor egy alkalommal a tudós [Atísa] tolmácsaival Cáng szennyel és iszappal borított övezetében tartózkodott, Drom-dön-pa gese levetette ruháit, kimosta őket, [42] s a helyet – senki sem tudta honnan származó – száraz fehér földdel szórta be, majd a Nagy Tekintéllyel, Atízával szemközt épített egy [kő és föld] mandalát.¹¹³ A Nagy Tekintély felkiáltott: „Á-re!”¹¹⁴ Egy hozzád hasonló volt Indiában.”

A harmadik hozzáállás olyan, mint a seprő, ami azt jelenti, hogy tökéletesen eltakarítjátok a büszkeség és felsőbbrendűség érzését, és önmagatokat a gurutoknál jelentéktelenebbnek tekintitek. Drom-dön-pa ezt mondta: „A jó tulajdonságok vize nem marad meg a büszkeség csúcsain”, Dzsen-nga-va pedig így beszélt: „Figyeld csak meg, hogy tavasszal a zöld hajtás a magas hegység csúcsán vagy az alsó völgyekben bújik-e elő”.

A negyedik hozzáállás az alapozáshoz hasonlít, ami azt jelenti, hogy még a gurutok legfárasztóbb tevékenységeivel együtt járó kötelezettségek terhét is örömmel elviselitek.

Az ötödik hozzáállás a kutyához hasonlít, ami azt jelenti, hogy akkor sem gyúltok haragra, ha gurutok semmibe vesz vagy megszid benneteket. Tö-lung-pa (sTod-lung-pa) például valahányszor csak Lhá-szo gesével (dGe-bshes-lHa-bzo) találkozott, szidalmazta. Lhá-szo tanítványa, Nyág-mo-va (Nyag-mo-ba) méltatlankodott: „Ez a mester gyűlöl minket, tanítót és tanítványt egyaránt!” Lhá-szo gese így felelt: „Azt gondold, hogy szidalmaz engem? Minden alkalommal amikor ezt teszi, nekem úgy tűnik, mintha Heruka áldását kapnám.” Ugyanez áll A bölcsesség tökéletessége nyolcezer versszakban (*Aṣṭa-sāhasrikā*):¹¹⁵

Még ha úgy is tűnik, hogy a tanításokat közvetítők lenéznek és semmibe veszik a tanításokért folyamodókat, ne kifogásold őket. Légy fáradhatatlan és tisztelettudó, és szorgalmasan keresd a tanításokat.

A hatodik hozzáállás olyan, mint a rév, ami azt jelenti, hogy gurutok kedvéért fáradhatatlanul munkálkodtok, nem számít hányszor kell részt vállalnotok a tevékenységeiben.

b) Sajátos értelemben: a talapzatként szolgáló hit képzése

*A Három Ékkő dicsfényének igézete (Ratnolka-dhāraṇi) megállapítja:*¹¹⁶

A hit a jó tulajdonságok előfeltétele és
Életre keltője, amely anyaként
Védelmezi és gondozza őket.
Tisztázza a kételyeket és megszabadít a négy folyamtól [tudatlan-
ságtól, ragaszkodástól, sóvárgástól és helytelen nézetektől].
Hasonló a boldogság és jóság virágzó városához.

A hit eloszlatja a homályt, világosságot gyújt a tudatban, [43]
Felszámolja a büszkeséget; a tisztelettudás gyökere,
Ékszer és kincs;
Mint a kéz, egybefonja az erényeket;
Csodálatos láb, mely eljuttat a megszabaduláshoz.

Ugyanez áll a *Tíz tanítás sūtrában (Daśa-dharmaka-sūtra)*:¹¹⁷

A hit a járművek legjobbika,
Mely bizonyosan a buddhaságig visz.
Az értelmes embereket ezért
A hitük vezérli.

Hitetlen emberekben
Nem élednek erények,
Ahogyan zöld hajtás sem nő
Tűztől perzselt magból.

Figyelemmel arra, hogy mit nyerhettek a meglétével és mit veszít-
hettek a hiányával, kijelenthető: a hit minden jó tulajdonság alapja.

Drom-tön-pa gese mondta Atīśának: „Tibetben nagyon sokan med-
ditálnak és gyakorolnak, ám még senki sem ért el egyetlen sajátos jó
tulajdonságot sem.” A Nagy Tekintély így felelt: „Valamennyi jelen-
tős és jelentéktelen mahāyāna jó tulajdonság a guru iránti bizalomból
fakad. Ti, tibetiek, a gurukra csak mint hétköznapi emberekre gon-
doltok. Hogyan válhatnának ebből jó tulajdonságok?” Más alkalom-
mal valaki hangosan odakiáltott a Nagy Tekintélynek: „Atīśa, mit ta-
nácsolsz?”, ő felnevetett: „Ha, ha. A hallásom igen jó. Ami személyes
tanácsot adhatok neked, az a hit, a hit, a hit!” A hit tehát rendkívül
fontos.

Általánosságban mondva a hitnek sok fajtája van: hit a Három
Ékkőben, hit a karmában és annak következményeiben, hit a négy
nemes igazságban. Itt most a guruba vetett hitről beszélünk. Erre vo-

natkozóan a *Vajrapāni beavatásban részesítés tantra* (*Vajrapāny-abhiṣeka-mahā-tantra*) ezt mondja:¹¹⁸

Ha megkérdeznéd Titkok Ura, hogy miként tekintsenek a tanítványok a mesterekre, akkor azt felelném: tekintsék úgy őket, ahogyan a Bhagavant.

Ha a tanítványok így tekintenek mestereikre,
Szüntelenül művelik az erényeket.
Buddhákká válnak
És az egész világ hasznára lesznek.

A mahāyāna sūtrák is azt tanítják, hogy úgy gondoljatok a gurura, mint a Tanítómesterre. A fegyelmi szabályzat ugyanezt mondja, aminek jelentése a következő. Ha valakit buddhaként tiszteltek, nem találtok benne hibákat és figyelitek a jó tulajdonságait. [44] Ezzel egyetemben, végérvényesen elvetitek azt a gondolatot, hogy a gurunak hibái vannak, és gyakoroljátok a guru jó tulajdonságainak észlelését. Tegyetek a *Vajrapāni beavatásban részesítés tantra* figyelmeztetése szerint:¹¹⁹

Tartsd emlékezetedben a mesterek jó tulajdonságait,
Hibáikat soha ne hangoztasd.
Tartsd emlékezetedben jó tulajdonságaikat, és képességeket nyersz.
Hangoztasd hibáikat, és soha nem nyered el azokat.

Gurutoknak valószínűleg a lényegét tekintve jó tulajdonságai vannak és csak kevés hibával rendelkezik. Ha vizsgáljátok ezeket a hibákat, akadályozzátok a képességek elnyerését. Ezzel szemben mégha a gurutoknak sok hibája is van, a képességeitek életre keltését ösztönzitek, amennyiben a belé vetett hiteteket a jó tulajdonságaira összpontosítva erősítitek, és eközben nem nézitek a hibákat.

Ezért, miután gurut választottatok, – rendelkezzen bár kisebb vagy nagyobb hibákkal –, összpontosítsatok a hibáinak fürkészésével együtt járó hátrányokra. Szüntelenül elmélkedjete e hajlamotok kiküszöbölésén, s aztán hagyjatok fel vele. Amikor túlzottan bővelkedő mérgező érzelmeitek vagy a tudatosságotok hiánya miatt felfigyeltek gurutok hibáira, különös gondot fordítsatok ennek beismerésére és ismételt elkövetésének megakadályozására. Miután így tettetek, ennek a helytelen szemléletnek a befolyása fokozatosan mérséklődik.

Továbbá, figyeljétek gurutok jó tulajdonságait, például erkölcsi fegyelmét, képzettségét, hitét, és elmélkedjete rajtuk. Mihelyt ehhez hozzászoktattátok magatokat, feltűnhet ugyan gurutok néhány csekély hibája, ám ezek nem fogják csorbítani hiteteket, mert jó tulajdonságaira összpontosítottok. Példaként szolgálhat, hogy bár bizonyára feltűnhetne számotokra az általatok nem kedvelt emberek számos jó tulajdonsága, hibáik erőteljes észlelése elnyomja a jó tu-

lajdonságaik megfigyelését. Hasonlóképpen, felfigyelhetnétek saját hibáitokra, ám ha nagyon erőteljesen észlelitek jó tulajdonságaitokat, az elhomályosítja szembetűnő hibáitokat.

Ugyanerről szól a következő példa. A Nagy Tiszteletű a Mādhyama-ka nézetet, Szer-ling-pa az „igaz aspektusú” Cittamātrin álláspontot képviselte. Atīsa nézete tehát magasabb szintű volt mint Szer-ling-páé. Mégis Atīsa elfogadta Szer-ling-pát, gurui közül a legkimagaslóbbat, mivel általa hozzájutott a megvilágosodás szelleméhez és a mahāyāna ösvény fokozatainak általános átadásához. [45]

Összpontosítsatok tehát gurutok jó tulajdonságaira és ne keressétek a hibáit. Ne tegyetek különbséget guruitok között aszerint, hogy valakiktől csupán egyetlen verset vettetek át, még akkor sem, ha erkölcsi fegyelmük netán nem tökéletes. Az *Ékkövek fellege sūtra* (*Ratna-megha-sūtra*) megállapítja:¹²⁰

Amikor gurudban megbízol, erényeid növekednek, erénytelenségeid pedig fogyatkoznak. Ezt megértve, minél határozottabban tudatosítsd, hogy rendfőnököd a Tanítómester [a Buddha], mindegy, hogy iskolázott vagy iskolázatlan, intelligens vagy sem, betartja az erkölcsi előírásokat vagy hibás a fegyelme. Ahogyan a Tanítómesteredhez kötődsz és amilyen a hited benne, úgy vonzódj rendfőnöködhöz és olyan hittel fordulj felé. Fokozd a mestereid iránt érzett tiszteleted és szolgálj őket. Gondolj arra, hogy véghez viszed a megvilágosodáshoz szükséges felhalmozásokat és megszünteted az ezzel összefüggő, még mindig jelen lévő mérgező érzelmeidet. Végül elnyered az örömet és boldogságot. Gyakorold mestereid erényes cselekedeteit, és ne tégy az erénytelen cselekedeteik szerint.

A *családfő, Ugra kérdései sūtra* (*Gṛha-paty-ugra-paripṛicchā-sūtra*) is ezt mondja:¹²¹

Ó családfő, néhány bódhiszattva szorgalmasan törekszik a tanítók szóbeli átadásainak elnyerésére, és recitációkat végeznek. Nekik olyan mestereik lesznek, akiktől tanításokat kapnak, akiktől elnyerik a szóbeli átadásokat vagy elmélyítik a nagylelkűségről, az erkölcsi fegyelemről, a türelemről, az örömteli kitartásról, a meditatív rögzítésről és a bölcsességről szóló tanítások négy soros verseit, vagy a bódhiszattva ösvény alkotó elemeit halmozzák fel. E tanításaik miatt nekik tisztelniük kell őket. A bódhiszattvák szolgálják mestereiket, és megtévesztés nélkül fejezik ki hódolatukat az ajándékozás, a tiszteletadás és az imádat minden megnyilvánulásával, a tanított versekben lévő szavak, mondatok és betűk számával megegyező világekorszakokon át. És még valami családfő, ők még nem fejlesztették ki e mesterek iránti tiszteletüket abban a mértékben, amit egy mester kiérdemel. Márpedig akkor mi értelme beszélni a tisztelet nem megfelelő kifejezéséről?

c) A tanító jóindulatának felidézése és tisztelete

A *Tíz tanítás sūtra* mondja [46]:¹²²

Eltelve a tanítód iránt érzett tisztelettel, erősítsd a gondolatot: hosszú időn át bolyongtam a létforgatagban és ők kerestek engem; hosszú időn át a mérgező érzelmektől akadályozottan, mély álomba zuhantan léteztem és ők felébresztettek; ők mentettek ki a létezés óceánjából; hibás ösvényen jártam és ők megmutatják a helyes ösvényt; a létezés börtönében megszabadítanak béklyóimtól; hosszú időn át számtalan betegség gyötört és ők lettek az orvosaim; esőfelhőkként kioltják ragaszkodásom és a többi hasonló lángjait.

A *haladás sorrendje sūtra* is ezt mondja:¹²³

Ifjú Sudhana, tanítók azok, akik minden szenvedő világtól megóvnak; megtanítanak a jelenségek azonosságára; megmutatják a boldogsághoz és a boldogtalansághoz vezető ösvényeket; útbaigazítanak, hogy cselekedeteim mindig a megfelelők legyenek; felfedik előttem az ösvényt, amelyen a mindentudás városába eljutok; elvezetnek a mindentudás szintjéig; segítenek, hogy átszeljem a valóság világának óceánját; megmutatják a múlt, a jelen és a jövő jelenségeinek tengerét; és feltárják előttem a nemes személyek gyülekezetét. A tanítók érényeimet megsokszorozzák. Ha ezt felidézed magadban, könnyezni fogsz.

Ennek megfelelően gondoljatok tanítótok jóindulatára. Személyesítsétek meg mindezt úgy, hogy a tanítók jóindulatát leíró mondatokban „ők” helyett „ezek a tanítók” kifejezést használtok. Ezután vizualizáljátok tanítóitokat. Fennhangon mondjátok a sūtra szavait, és egyhegyűen összpontosítatok jelentésükre. Ugyanezt tegyétek a megelőző sūtra szöveggel [*Tíz tanítás sūtra*].

Továbbá A *haladás sorrendje sūtra* mondja:¹²⁴

Én, Sudhana, ide jöttem

Egyhegyűen elmélkedni: „Ezek az én tanítóim, a tanítások közvetítői,

Akik tökéletesen felfedik előttem minden dolog jó tulajdonságát, S aztán teljes tanítást adnak a bódhiszattva életvitelről.”

„Mivel ők teremtik e tulajdonságokat bennem, olyanok, mint a szülőanyám.

Mivel ők táplálnak a jó tulajdonságok tejével, olyanok, mint a dajkáim. Tökéletes képzésben részesítenek a megvilágosodás eléréséhez.

Ezek a tanítók elűzik az ártó lényeket; [47]

Orvosokként megszabadítanak az öregedéstől és a haláltól.

Mint Indra, az istenségek vezére, nektár zuhataggal öntöznek;

Mint a telihold, az érény hófehér tanításaival árasztanak el;

Megmutatják a békességhez vezető utat; olyanok, mint a napfény;

Szemben a barátokkal és az ellenségekkel, a hegységekhez hasonlók;

Tudatuk rendíthetetlen, mint az óceán;

Teljes valómban szeretnek; ők a révkapitányok.”

Ide jöttem, hogy ily módon elmélkedjek.

„Ezek a bódhiszattvák az okai tudatom gyarapodásának;

Buddha gyermekeiként elősegítik megvilágosodásomat.

Mindezekért tanítóimat a buddhák magasztalják.”

Ily erényes gondolatokkal jöttem ide.

„Hősökként védelmezik a világot;

Vezérek, oltalmazók és menedékek.

Figyelnek engem, gondoskodnak boldogságomról.”

E gondolatokkal tisztelem és szolgálom tanítóimat.

Ily módon idézzétek fel tanítóitok jóindulatát. Használjátok e verset, énekeljétek őket és Sudhanát helyettesítsétek önmagatokkal.

2) Hogyan gyakorolható a bizalom

Aśvaghōṣa *Ötven vers a gururól (Guru-pañcāsikā)* művében ezt mondja:¹²⁵

Ami szükséges, az ebben elhangzik:

Tégy meg bármit, ami guruidnak kedves;

Oszlass el mindent, amivel elégedetlenek.

Elmélkedj ezen, és törekedj rá.

Miután megértetted Vajradhara intelmét, hogy

„A megvalósítások a mesterbe megfelelő módon helyezett bizalom-
ból fakadnak,”

Minden tekintetben járj kedvébe guruidnak,

Minden létező dologban.

Röviden, törekedjete arra, hogy megvalósítsátok mindazt, ami guruitoknak kedves, és szabaduljatok meg mindattól, ami visszatetszést kelt bennük.

Három módja van annak, ahogyan guruitok kedvébe járhattok: anyagiak felajánlásával, testetekkel és beszédetekkel történő tiszteletadással és szolgálattal, valamint a szavait követő gyakorlással. Maitreya is erre figyelmeztet a *Mahāyāna sūtrák ékességében*.¹²⁶

Helyezd bizalmod a tanítóba

A tisztelet, az anyagiak, a szolgálat és a gyakorlás révén.

Valamint:

A guru tanítását követve, kitartóan gyakorló ember

Illó módon kedvébe jár a gurunak.

1) Anyagi természetű ajándékok felajánlása.

Az *Ötven vers a gururól* mondja:¹²⁷

Ha beavató mesteredbe a bizalmod folyvást
Olyan nem szokványos dolgok adományozásával helyezed, [48]
Mint gyermeked, hitvesed és a saját életed,
Van értelme tünékeny javakról beszélni?

És másutt:

Beavató mesterednek szánt felajánlásod nem más,
Mint a buddháknak folyamatosan tett felajánlásaid.
A nekik tett felajánlás az érdemek gyűjteménye;
Az érdemek gyűjteményéből és a fenséges bölcsességből lesz a vég-
ső megvalósítás.

Továbbá Lág-szor-va (Lag-sor-ba) mondta:

Ha rosszat ajánlasz fel, miközben rendelkezel jóval, tönkreteszed a fogadalmadat. Ha viszont a guru megleégszik ezzel, vagy semmid sincs a rosszon kívül, akkor nem történik hiba.

Mindez hasonló ahhoz, amiről az *Ötven vers a gururól* beszél:¹²⁸

Aki a guru számára kimeríthetetlen felajánlásokra
Törekszik, ajánljon fel
Bármit, ami kicsit is vonzó, és
Bármit, ami nagyon különleges.

Továbbá, a tanítványok nézőpontja eltér a gurukétól. A tanítványoknak meg kell tenniük ezeket a felajánlásokat, mivel ezáltal a gurukéhoz hasonló érdemgyűjteményt és magasrendű bölcsességet halmoznak fel. A gurukban viszont fel sem merülhet az ajándék gondolata. Sha-ra-va (Sha-ra-ba) mondta:

A „guru” fogalmát használjuk mindazokra, akik gyakorlásuk révén megelégedettek és a legcsekélyebb mértékben sem gondolnak anyagi természetű ajándékokra. Aki ezzel ellentétesen cselekszik, az nem alkalmas arra, hogy a megszabadulás elérésére vágyakozók guruja legyen.

2) *Tiszteletadás és szolgálat testtel és beszéddel.* Ez olyan testi cselekedeteket jelent mint a fürdetés, a masszázs, a test szennyeződéseinek eltávolítása és az ápolás, illetőleg olyan szóbeli cselekedeteket, mint például a guru jó tulajdonságainak hangsúlyozása.

3) *A guru szavait követő gyakorlás.* Ez a lehető legfontosabbat jelenti, nevezetesen, hogy gyakorlásotok nem áll ellentétben a guru útmutatásával. Ahogyan a *Születéstörténetek füzére* mondja:¹²⁹

Segítesemet azzal hálálhatod meg, hogy
Útmutatásaim szerint gyakorolsz.

Kérdés: Nekünk a guruk szavait követve kell gyakorolnunk. De mi történik akkor, ha megbízunk a gurukban és ők helytelen ösvényen vezetnek minket vagy olyan cselekedetekre vesznek rá, amelyek ellentétben állnak a három fogadalommal? Tegyük meg, amit mondanak?

Válasz: Erre vonatkozóan Guṇaprabha a *Fegyelmi előírások sūtrá*-jában ez áll:¹³⁰ „Ha a rendfőnök olyanra utasít, ami nem felel meg a tanításnak, tagadd meg.” Az *Ékkövek fellege sūtra* szintén ezt mondja:¹³¹ „Az erényes cselekedeteket illetően tégy a guru szavai szerint, de az erénytelen cselekedeteket illetően ne a guru szavai szerint járj el.” Az erénytelen útmutatásokra tehát ne hallgassatok. A tizenkét születés történet világosan feltárja a helytelentől való elhatárolódás jelentését.¹³² [49]

Helytelen, ha a guru nem megfelelő cselekedeteit olyan meggondolásból követitek, amelyből a tiszteletlenség, a szemrehányás vagy a lenézés hibás viselkedései fakadnak. Jobban teszitek tehát, ha udvariasan elnézést kértek és nem az útmutatása szerint jártok el. Az *Ötven vers a gururól* ezt mondja:¹³³

Ha a guru útmutatását ésszerűtlen megtenned,
Megnyugtató szavakkal kérj elnézést tőle.

Tovább menve, amikor bizalmatok ily módon helyezitek guruitokba, szert tesztek tanításaik egy részére. Ahogyan Maitreya a *Mahāyāna sūtrák ékességében* megállapítja:¹³⁴

Elnyervén guruid tanításainak egy részét,
A jó tulajdonságok megszerzése, és ne az anyagiak birtoklása miatt
helyezd bizalmad a tanítókba.

Po-to-va mondta:

Amikor Ānandát jelölték a Tanítómester kísérőjének, felidézte magában a tanítás jövőbeni követőit, és a következő fogadalmat tette: „Szolgálni és tisztelni fogom a Tanítómestert azzal a feltétellel, hogy nem tarthatom meg elhasznált köntöseit, nem fogyaszthatom el maradék ételét, és egyetlen pillanatra sem szakadhatok el tőle.” Mi, a jelenlegi követők, nem értékeljük a tanításokat, csupán annak tulajdonítunk jelentőséget, ha a guru egy csésze teával megkülönböztet minket a többiektől. Ez az erkölcsi romlottságba süllyedés jele.

Arra vonatkozóan, hogy miként helyeztétek bizalmatokat a guru-
ba, Po-to-va ezt mondta:

Minden egyes tanítvánnyal, aki hozzám jön, a terhem növekszik.
Mindegyikkel aki elhagy, csökken. Az nem jár haszonnal, ha távol
vagy a gurutól. Gyakorolj tehát hosszú időn át mérsékelt távolság-
tartással.

d. A tanítóba helyezett bizalom hasznai

A tanítóba helyezett bizalom révén közelebb kerültek a buddhasághoz; megörvendeztetitek a győzedelmeseket; a jövőben is lesz tanítótok; nem zuhantok boldogtalan világokba; sem a rossz karma, sem a mérgező érzelmek nem diadalmaskodnak felettetek; a tudatos jelenléttel végrehajtott bódhiszattva cselekedeteitek által, és amiatt, hogy nem tagadjátok meg őket, jó tulajdonságaitok folyamatosan növekednek, így valamennyi átmeneti és végső célokat elértek; miután elnyertétek a tanítótok gondolataitokkal és gyakorlásotokkal való szolgálatából és tiszteletéből származó erényeket, megvalósítjátok mások jólétét, és ugyanígy a sajátotokat is, valamint bevégzitek az érdem- és a magasrendű bölcsesség felhalmozást. [50]

A haladás sorrendje sūtra mondja:¹³⁵

Nemes származású gyermek, a bódhiszattvák, akiket tanítók a megfelelő módon támogatnak, nem zuhannak boldogtalan világokba. A bódhiszattvák, akiket tanítók figyelme kísér, nem tagadják meg a bódhiszattva képzést. A bódhiszattvák, akikről tanítók gondoskodnak, a világ fölé emelkednek. A bódhiszattvák, akik szolgálják és tisztelik tanítóikat, úgy tevékenykednek, hogy közben nem feledkeznek meg a bódhiszattva cselekedetek egyikéről sem. A bódhiszattvák, akikre tanítók gondosan vigyáznak, nem uralják rossz karmák vagy mérgező érzelmek.

ÉS:¹³⁶

Nemes származású gyermek, a *bhagavan* buddhák örömeiket lelik azokban a bódhiszattvákban, akik tanítók tanítása szerint élnek. A bódhiszattvák, akik nem ellenkeznek tanítók szavaival, mind közelebb kerülnek a mindentudóvá váláshoz. A tanítók mind közelebb kerülnek azokhoz, akik nem kételkednek a szavaikban. A bódhiszattvák, akik nem feledkeznek meg tanítóikról, valamennyi céljukat beteljesítik.

A Tathāgata felfoghatatlan titkának feltárása sūtra (*Tathāgatācintya-guhya-nirdēśa-sūtra*) szintén ezt mondja:¹³⁷

Nemes származású fiak és leányok, bízzatok benne, érzelmileg kötődjetelek hozzá, szolgáljátok és tiszteljétek a gurut, a legteljesebb odaadással. Ha így tesztek, gondolataitok az erényes tanítások meghallgatásával erényessé válnak és gyakorlásotok is erényes lesz. Aztán az erényes karma létrehozásával és erényessé válásotokkal örömet szereztek erényes barátaitoknak, szenvedést pedig nem okoztok másoknak vagy önmagatoknak, mivel nem hoztok létre erénytelen karmát, és kizárólag az erényeket művelitek. A mások és önmagatok feletti örökösödés következményeként beteljesítitek a felülmúlhatatlan megvilágosodáshoz vezető ösvényt, ezáltal munkálkodni tudtok a

hibás ösvényekre tévedt élőlények boldogulásáért. [51] Ekként, miután a bódhiszattvák bizalmukat a guruba helyezték, végrehajtják jó tulajdonságaik felhalmozását.

Továbbá, tanítótok tiszteletével és szolgálatával kimerítitek a boldogtalan világok megtapasztalására ösztönző karmátokat. Tanítótok szolgálatával kimerítitek a szenvedés teli következményeket, ezek helyett csupán a jelen életetekben érvényesülő, testeteknek és tudatotoknak ártó – ténylegesen vagy álmaitokban rátok törő – csekély ártalmakkal kell számolnotok. Ráadásul a tanító szolgálatából és tiszteletéből fakadó hasznok hatalmasak, az erénygyűjtemény még a végtelen számú buddhának tett felajánlásokból származó erénygyökereket is felülmúlja. Ahogyan a *Kṣitigarbha sūtra* mondja:¹³⁸

Akikről tanítók gondoskodnak, azok megtisztítják karmájukat, melynek következményeként máskülönben tízmillió végtelen világkorszakon át vándorolnának boldogtalan világokban. Karmájuk megtisztítása a testüket és a tudatukat a jelen életükben érő ártalmakkal történik. Ezek az ártalmak lehetnek lázas, fertőző betegségek, vagy valamilyen súlyos elemi csapás, például éhínség. Karmájuk csupán egy álomnál vagy egy szidalmazásnál enyhébb eseményen keresztül is megtisztulhat. Egyetlen reggelen ők több erénygyökereket hoznak létre, mint azok, akik tízmillió mérhetetlen [világkorszak] buddháját ajándékozzák meg, imádják, vagy ugyanennyi ideig előírásaikat betartják. Akik tisztelik és szolgálják guruikat, azok elképzelhetetlenül jó tulajdonságokkal lesznek felruházva.

És:

Lássátok be, hogy valamennyi buddha – mások tudatának átalakításából származó – felmérhetetlen jó tulajdonsága, a tanítóba helyezett valódi bizalomból fakad. Ezért bízzatok a guruban, kerüljétek közelebb hozzá, szolgáljátok és tiszteljétek, épp úgy, mint a buddhákat.

A Születéstörténetek füzére is megállapítja:¹³⁹

Az értelmes ember nem tart távolságot a kiváló lényektől,
Fegyelmезetten megbízik az erényes lényekben.
Miután közelükbe kerül, jó tulajdonságaik szilánkjai
Maguktól rátapadnak.

Po-to-va mondta:

Leginkább attól félhetünk, hogy elnyűtt állati bőrhöz válunk hasonlóvá. Ugyanúgy, mint amikor elnyűtt bőrt vonszolsz a földön és nem aranyérmék, hanem hulladékok ragadnak rá, ha csupán alkalmilag helyezed bizalmad a tanítódba, nem a jó tulajdonságaik tapadnak

rád, hanem kevéske hibájuk. A siker titka az, hogy a tanítóidba helyezett bizalmod folyamatosan fenntartod. [52]

e. A bizalom hiányából származó hibák

Amennyiben valakit tanítótoknak tekintetek, ám a bizalmatok megrendül iránta, nem csupán a jelen életetekben szenvedtek el mentális károsodást és számos betegséget, hanem az elkövetkező életeitek során is mérhetetlenül hosszú ideig, mérhetetlenül sok kint éltek át boldogtalan világokban. A *Vajrapāṇi beavatásban részesítés tantrában* ez áll:¹⁴⁰

„Bhagavan, milyen következménnyel kell számolniuk azoknak, akik szemrehányást tesznek mestereiknek?” A Bhagavan így felelt: „Vajrapāṇi, ne tedd fel ezt a kérdést, mert a felelet megriasztja a világot és az istenségeket. Mindazonáltal, Titkok Ura, elmondok valamit. Hallgasd figyelmesen:

Amint azt elmagyaráztam, valamennyi elviselhetetlen pokol
Az azonnali megtorlással járó tettek karmikus következménye,
Amiket azok követnek el, akik szemrehányást tesznek tanítóiknak.
Nekik ott végtelen világkorszakokon át kell tartózkodniuk.
Éppen ezért soha, semmilyen esetben
Ne tégy szemrehányást mesterednek.”

Az *Ötven vers a gururól* is ezt mondja:¹⁴¹

Te, szörnyűségesen megzavarodott ember,
Ki neheztelsz mesteredre,
Méreg, démonok, fertőző betegség,
Lepra, ragályos láz vagy más kórok okozzák halálod.
Vagy a pokolban kötsz ki,
Míután egy király meggyilkol, tűz martalékává válsz,
Mérgező kígyók, víz, *ḍākāk*,¹⁴² rablók,
Démonok vagy megtévesztő szellemek pusztítanak el.

A mesterek tudatát
Soha, semmilyen módon ne háborgasd,
Mert ha zavarodott vagy és e szerint teszel,
Bizonyosan a pokolban égsz el.

Ezt azoknak mondtam,
Akik lenézik mesterüket.
Ők, ahogyan azt kifejtettem, a rémisztő poklok valamelyikébe,
Talán a Könyörtelenbe kerülnek.

A nagy mester, Ratnākaraśānti által összeállított „*Yama a fekete el-lenség*” nehezen érthető részeinek magyarázatából (*Kṛṣṇa-yamāri-pañjikā*) vett idézet is ezt állítja:¹⁴³

Aki akár csak egyetlen verset is meghallgat,
Miközben nem gondol arra, hogy előadója az ő guruja,
Százszor kutyaként születik újjá,
Aztán egy szerencsétlen kasztban lát napvilágot.

Továbbá, a nem kifejlődött jó tulajdonságok nem fejlődnek ki, amelyek pedig kifejlődtek, azok elkorcsosulnak, majd pedig elenyésznek. [53] Az *Összpontosítás, amely szemtől-szembe észleli a Buddhát sūtra* megállapítja:¹⁴⁴

Ha a tanítványok sértettek, engedetlenek vagy ellenségesek a guruval szemben, nincs esélyük a jó tulajdonságok elnyerésére. Ugyanez áll akkor is, ha nem erősítik magukban a gondolatot, hogy tanítójuk nem különbözik a Tanítómestertől. Ennek magyarázata a következő: ha nem tiszteled a harmadik jármű¹⁴⁵ személyeit vagy a tanítósokat átadó szerzeteseket, vagy ha nem úgy gondolsz rájuk, mint a Tanítómesterre, illetőleg mint gurukra, akkor nem érheted el azokat a jó tulajdonságokat, amelyeket még nem szereztél meg. Sőt, még azokat a tulajdonságokat is elveszíted, amelyeket már elnyertél, és e személyeknek járó tisztelet elmulasztása miatt a tanításokról megfeledkezel.

Még tovább menve, ha bizalmatokat érdemtelen tanítódba és rossz barátokba helyezitek, jó tulajdonságaitok lassan elenyésznek, hibáitok növekedésnek indulnak, majd pedig minden általatok nem kívánt fejlődésnek indul. Ezt tehát kerüljétek el. *A kiváló tanítás ébren tartása (Sad-dharmānusmr̥tyu-upasthāna)* kijelenti:¹⁴⁶

Valamennyi ragaszkodás, ellenszenv és tudatlanság megalapozói a rossz barátok. Olyanok ők, mint egy mérgező fatöng.

A *Nagy végső nirvāṇa sūtra (Mahā-parinirvāṇa-sūtra)* is arról beszél, hogy a bódhiszattvák nem félnek a vad elefánttól, ám félnek a rossz barátoktól.¹⁴⁷ Az előbbi csupán a testet pusztítja el, az utóbbi elpusztítja az erényes tiszta tudatot. A vad elefántok a húsból álló testet, a rossz barátok a tanítások testét semmisítik meg. Ráadásul az előbbiek nem űznek boldogtalan világokba, míg az utóbbiak biztosan oda kergetnek.

*Az Igazat beszélő fejezete megállapítja:*¹⁴⁸

Vannak, akiknek a tudatát, mint mérges kígyók, rossz barátok kerítik hatalmukba,
Mivel cserben hagyták e méreg ellenszerét, a tanítót.
Sajnálatos! Még, ha meg is hallgatják a becses és magasztos tanítást,
Az önmérséklet hiányának feneketlen mélységébe zuhannak.

A Versek a barátokról is ezt mondja:¹⁴⁹

A bölcs nem barátkozik
Hitetlenekkel és fősvényekkel,

Hazudozókkal és azokkal, akiknek beszéde viszályt kelt;
Nem tartózkodik egy társaságban vétkesekkel.

Még akik nem vétkeznek,
Azoknál is kétséges, hogy netán majd így tesznek,
Ha vétkezőkbe helyezik bizalmukat.
Ily módon növelve, ami visszatetszést kelt. [54]

Aki megbízhatatlanban bízik,
Hibákkal lesz terhes,
Csakúgy, mint mikor szennyezetlen nyilat méregbe mártanak,
S a méreggel szennyezett nyilat ugyanarra a tegezre helyezik.

Azáltal, hogy erényeket nélkülöző tanítóba helyezitek bizalmatokat, a korábbi – mind a természetük-, mind a tiltások miatt – vétkes cselekedeteitek nem csökkennek, újabb vétkes cselekedeteitek pedig gyarapodnak. Drom-tön-pa gesse mondta:

A vétkező ember még ha jó társaságban is tartózkodik, ettől nem válik közép szintűnél jobbá. A legjobb ember, ha a legrosszabbakból álló társaságban tartózkodik, azonnal a legrosszabb martalékává válik.

f. A megelőző öt rész értelmének összefoglalása

A fent elmagyarázott útmutatások a híres „guru jóga”-ként¹⁵⁰ ismeretek. A meditálás tárgyának gyakorlásakor egyetlen ülés még nem jár eredménnyel. Ha egy tanítást valódi odaadással kívántok gyakorolni, akkor hosszú időn át a vezetést hibátlanul ellátó kiváló tanítóra kell támaszkodnotok. Mi több, ahogyan Cshe-ka-va (mChad-ka-ba) mondta: „Amikor bizalmas a guruba helyezed, megnő az esélye, hogy esetleg megváltasz a gurudtól.” Ha anélkül bíztok meg benne, hogy tudnátok miként tegyétek azt, nem nyertek, hanem veszítetek.

Ezért, a tanítóba helyezett bizalom iménti témaköreinek célja a legmélyebb szándékaitok tiszta megalapozása, ami minden másnál fontosabb. Ez okból olyan hiteles szentiratokból és azok magyarázataiból vett idézeteket használtam, amelyeket könnyű megérteni és ösztönző erejűek, egyben általános áttekintést nyújtottam, amit a szentiratok értelmezésében jártas kiváló személyek megállapításaival ékesítettem. Részleteiben ezeket más forrásokból érthetitek meg.

Mérgező érzelmeink módfelett durvák. Vannak, akik számos tanító tanítását hallgatják, de nem tudják, hogy miként helyezték bizalmukat a guruba, és ha netalán tudják, akkor sem aszerint cselekednek. Így mérhetetlenül sok kihágást követnek el, összefüggésben azzal, hogy a guruba vetett bizalmuk nem megfelelő. Emellett nehéznek találják a gyakorlatok tudatosítását, például a korábbi hibás cse-

lekedeteik beismerését és önmaguk távoltartását a jövőbeni helytelen cselekedetektől.

Ilyenformán, miután megértettétek az elmagyarázott előnyöket és hátrányokat, ismételten elmélkedjetek rajtuk. [55] Akik előző életeikben bizalmukat nem megfelelő módon helyezték a tanítóba, azok a szívük legmélyéből gyakorolják a beismerést és a tartózkodást [a helytelen cselekedetektől].

Olyan tanítások gyakorlásán fáradozzatok, amelyek befogadására alkalmasak vagytok, miközben folyamatosan elmélkedjetek tanítótok minőségének teljességén. Mondjatok könyörgő imákat, halmozzatok fel érdemeket és emelkedett bölcsességet, annak okait, hogy ilyen tanító gondoskodjon rólatok mindaddig, amíg el nem éritek a megvilágosodást. Miután így tettetek, gyors ütemben váltok hasonlatossá a győzedelmesek rendíthetetlen bátorságú Sadāprarudita fiához, és a tanítóinak felkutatásakor lehetetlent nem ismerő fiatal Sudhanához.¹⁵¹

JEGYZETEK

95. *Hṛdaya-niṣepa-nāma*, P5346: 47.2.8-47.3.1.
96. Az *Ārya-bodhisattva-piṭaka-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 12. fejezete; P760.
97. *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā*, Bagchi 1970 (MSA): 17.10; P5521: 13.4.5-6.
98. *Prātimokṣa-sūtra*, P1031: 143.2.2. A szerzetesek és apácák fegyelmi előírásait (*vinaya*) havonta kétszer a beismerés szertartáson hangosan elismélik. A tibeti cím, a *So sor thar pa'i mdo* jelentése: *Az egyéni megszabadulás sūtrája*.
99. *Vinaya-vibhaṅga*, P1032: 149.5.1. Congkapa a *Lung rnam 'byed* (*Āgama-vibhaṅga*, *A hagyomány szövegmagyarázata*) szentiratra hivatkozik. Ez a fegyelmi előírások második fejezete.
100. Ud: 25.5-6; P992: 98.3.3-7. A *Versek a barátokról* a *Figyelmeztető versek gyűjteménye* 25. fejezetének címe.
101. mChims-thams-cad-mkhyen-pa (Csim-tam-dzse-kjen-pa) a *mChims mdzod gyi grel pa mngon pa'i rgyan* (*mChim Ahidharma-kośa magyarázata*) c. művében: 145-150, idézi ezt a verset (LRCM: 36.7). Véleménye szerint ez Prajñāvarman *Udāna-varga-vivaraṇa* (*Az Udāna-varga magyarázata*) művében a *Mārga-varga*: 12.10 magyarázata, de itt nem található.
102. SR: 2.21-22ab, 3.24-27; P795: 277.2.5-6, 277.2.7-277.3.1.
103. *Ārya-subāhu-pariprcchā-nāma-tantra*, P428: 34.3.8-34.4.3.
104. *Catuḥ-śataka-śāstra-kārikā-nāma*, Lang 1986 (Cś): 12.1; P5246: 138.1.1-2.
105. *Bodhisattva-yoga-caryā-catuḥ-śataka-ṭīkā* (*A „Négyszáz vers” magyarázata*) P5266: 252.5.8-253.1.7.
106. *Madhyamaka-hṛdaya-kārikā*, P5255: 4.2.3-4.
107. *Bodhisattva-prātimokṣa-catuṣka-nirhāra-nāma-mahāyāna-sūtra*. A *prātimokṣa* a bódhiszattvákra vonatkozó előírások szabályrendszerbe foglalása.
108. *Bodhisattva-yoga-caryā-catuḥ-śataka-ṭīkā*, P5266: 253.1.1-2.
109. A *Gaṇḍa-vyūha-sūtra* a *Buddhāvataṃsaka-nāma-mahā-vaipulya-sūtra* (*Virágfűzér sūtra*) 45. fejezete. Ebben a részben (P761: 292.3.5-292.4.4) Subhadra felkutatja guruját, Dharmottarát, és kifejezi hódolatát iránta. A Congkhapa által használt tibeti cím (*sDong po bkod pa*) különbözik a P761, 26. köt.-ben található címtől (*sDong po brgyan pa*).
110. *Ārya-pratyutpanna-buddha-saṃkukhāvasthita-samādhi-nāma-mahāyāna-sūtra*, P801: 126.2.8.
111. Uo.: 126.3.1.
112. dGe-shes [Brom]-ston-pa három tanítványát, név szerint Po-to-vát (Bo-do-va), sPyan-snga-vát (Dzsen-nga-va), és Phu-chung-vát (Phu-cshung-va) a három „testvér”-nek (*sku mched*) nevezték. (Roerich: 263-264). Navang Lhundup gese kimutatta, hogy nagyon közeli szellemi társak voltak. Po-to-va szavajárása, az „én gesém”, sPyan-snga-vára vonatkozott; ezt kedveskedésnek szánta, dicséretképp pedig bódhiszattvának nevezte. A *gese* (*dge bshes*) tehát ebben a formájában nem fordítható „tanítónak”, inkább a tisztelet kifejezője egy olyan személy iránt, aki a titulust tanultsága miatt érdemli ki, hasonlóan egy „orvos”-hoz.
113. Ebben az összefüggésben a *maṇḍala* a teljes univerzumot szimbolizálja, amelyet a felajánlást készítő számos rendkívüli dologgal megtöltve képzel el.

114. *Āh-ré (ah re)* a kitörő lelkesedés kifejezője.
115. *Āryāṣṭa-sāhasrikā-prajñāpāramitā-sūtra*, Vaidya 1960d: 239; P734: 172.3.2-3.
116. *Ārya-ratnolka-nāma-dhāraṇi-mahāyāna-sūtra*, idézi Vaidya 1960b: 4; P5336: 184.1.1-3.
117. Az *Ārya-daśa-dharmaka-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 9. fejezete; idézi Vaidya 1960b: 1.11-14; P760: 202.2.4-6.
118. *Ārya-vajrapāṇy-abhiṣeka-mahā-tantra*, P130: 90.5.1-2.
119. Uo.: 50.3.5-6.
120. *Ārya-ratna-megha-nāma-mahāyāna-sūtra*, P897: 215.1.4-8.
121. Az *Ārya-gr̥ha-paty-ugra-paripṛcchā-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 19. fejezete; idézi Vaidya 1960b: 2.9-13; P760: 271.4.4-8.
122. *Daśa-dharmaka-sūtra*, P760: 204.2.2-6.
123. *Gaṇḍa-vyūha-sūtra*, Vaidya 1960c: 131; P761: 184.1.7-184.2.4.
124. Uo.: Vaidya 1960c: LIV.70, 72-74, 71, 75; P761: 297.4.1-6.
125. *Guru-pañcāśikā*: 46-47; P4544: 206.1.7-8.
126. MSA: 17.11; P5521: 13.4.6-8.
127. *Guru-pañcāśikā*: 17, 21; P4544: 205.4.4, 205.4.6-7.
128. Uo.: 20; P4544: 205.4.6.
129. Jm: 17.32a-b; P5650: 28.5.4-28.5.5.
130. *Vinaya-sūtra*, P5619: 201.2.6.
131. *Ratna-megha-sūtra*, P897: 215.1.8.
132. A tizenkettedik születéstörténet a Buddha Indiában bráhminként történő újjászületését beszéli el. Az esemény a következő: egy nap a fiatal bráhminok tanítója úgy határozott, hogy próbára teszi növendékeit. Először anyagi gondjaikról beszélt, amivel felcsigázta érdeklődésüket. Aztán rátért a tárgyra. „Úgy tartják, »Amikor egy bráhmin szerencsecsillaga leáldozóban van, a lopás erény.« Bráhma a világegyetem teremtője, minden bráhmin atyja. Amikor tehát egy bráhminnak szerencséje hanyatlik, helyénvaló a lopás, hiszen minden, ami létezik Bráhma teremtménye, s a bráhminok maguk a teremtmények. Éppen ezért kérlek benneteket, hogy most menjetek és lopjatok valamit.” A tanítványok ezzel egyetértettek és azt válaszolták, hogy úgy tesznek, ahogyan a tanító mondja, csupán egyetlen növendék, a későbbi Buddha Śākyamuni maradt csendesen ülve. Amikor a tanító felszólította, hogy magyarázza el, miért olyan hallgatóg, ő így felelt: „Tanítóm, arra utasítottál minket, hogy lopjunk, ám az egyetemes tanítás értelmében a lopás minden tekintetben helytelen. Bár te ezt mondtad, ez még sem tűnik jónak.” A tanító nagyon elégedett volt a válasszal. „Igen, ezt mondtam, hogy próbára tegyelek benneteket. Ő az egyetlen, aki valóban megértette a tanításomat. Nem hagyta, hogy bolond módjára bárhová vetődjön, akár egy hegyi patak, hanem megvizsgálta, amit tanítója mondott és saját elhatározásra jutott. Ő a legjobb a tanítványaim között.”
133. *Guru-pañcāśikā*: 24cd; P4544: 205.4.8-205.5.1.
134. MSA: 17.14; P5521: 13.5.1.
135. *Gaṇḍa-vyūha-sūtra*, idézi Vaidya 1960b: 23; vö. Vaidya 1960c: 364; P761: 291.5.7-292.1.8, ebben néhány eltérő sor van.

136. Uo.: Vaidya 1960c: 131; P761: 184.2.6-8. A tibeti fordítás eltérő, de azonos a *Śikṣā-samuccayā*ból vett idézettel (Vaidya: 1960b: 23; P5336: 194.4.8-194.5.3.)
137. Az *Ārya-tathāgatācintya-guhyā-nirdeśa-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 3. fejezete, P760.
138. *Kṣitigarbha-sūtra*, idézi Vaidya 1960b: 51.06, 51.12.
139. Jm: 31.72; P5650: 58.3.4-5.
140. *Vajrapāṇy-abhiṣeka-mahā-tantra*, P130: 90.4.6-90.5.1.
141. *Guru-paṅcaṣikā*: 11-12; P4544: 205.3.7-205.4.2.
142. Bár a *dākā*k alatt általában azokat a lényeket értjük, akik túljutottak a létforgatagon és a buddhista gyakorlókat segítik, ebben az összefüggésben ártó szellemek.
143. *Śri-kṣṇa-yamāri-mahā-tantra-rāja-pañjikā-ratna-pradīva-nāma*, P2782: 257.3.4-5.
144. *Pratyutpanna-buddha-saṃmukhāvasthita-samādhi-sūtra*, P801: 107.1.6-8.
145. Locsö Rinpoce magyarázata szerint ez a bódhiszattvákra vonatkozik.
146. *Ārya-sad-dharmānusmṛty-upasthāna*, P953: 309.5.23.
147. *'Phags pa yongs su mya ngan las 'das pa chen po'i mdo*. A P.-ben ennek a munkának nincs skt. címe. A *sūtrā*nak ezt a változatát kínai nyelvről fordították.
148. *Satyaka-parivarta*, P813: 247.1.1-2.
149. Ud: 25.1, 25.9-10; P992: 98.2.8-98.3.1; 98.3.6-7.
150. Kensur Yeshe Thupten meghatározásában a guru jóga gyakorlat a tudat egyhegyű meditálása a tanítóba helyezett bizalom módszerén, valamint e módszer gyakorlati alkalmazása.
151. Sadāprarudita történetét ld. Conze 1973, 30. fej.; Sudhana történetét pedig Cleary 1985-1987, 3. kötetben. Sudhana megszámlálhatatlanul sok tanítót kutatott fel, hogy tanuljon tőlük.

JEGYZETEK

95. *Hṛdaya-nikṣepa-nāma*, P5346: 47.2.8-47.3.1.
96. Az *Ārya-bodhisattva-piṭaka-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 12. fejezete; P760.
97. *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā*, Bagchi 1970 (MSA): 17.10; P5521: 13.4.5-6.
98. *Prātimokṣa-sūtra*, P1031: 143.2.2. A szerzetesek és apácák fegyelmi előírásait (*vinaya*) havonta kétszer a beismerés szertartáson hangosan elismélik. A tibeti cím, a *So sor thar pa'i mdo* jelentése: Az egyéni megszabadulás sūtrája.
99. *Vinaya-vibhaṅga*, P1032: 149.5.1. Congkapa a *Lung rnam 'byed (Āgama-vibhaṅga, A hagyomány szövegmagyarázata)* szentírátra hivatkozik. Ez a fegyelmi előírások második fejezete.
100. Ud: 25.5-6; P992: 98.3.3-7. A *Versek a barátokról a Figyelmeztető versek gyűjteménye* 25. fejezetének címe.
101. mChims-thams-cad-mkhyen-pa (Csim-tam-dzse-kjen-pa) a *mChims mdzod gyi grel pa mngon pa'i rgyan (mChim Ahidharma-kośa magyarázata)* c. művében: 145-150, idézi ezt a verset (LRCM: 36.7). Véleménye szerint ez Prajñāvarman *Udāna-varga-vivarāṇa (Az Udāna-varga magyarázata)* művében a *Mārga-varga*: 12.10 magyarázata, de itt nem található.
102. SR: 2.21-22ab, 3.24-27; P795: 277.2.5-6, 277.2.7-277.3.1.
103. *Ārya-subāhu-pariprcchā-nāma-tantra*, P428: 34.3.8-34.4.3.
104. *Catuh-śataka-śāstra-kārikā-nāma*, Lang 1986 (Cś): 12.1; P5246: 138.1.1-2.
105. *Bodhisattva-yoga-caryā-catuh-śataka-ṭikā (A „Négyszáz vers” magyarázata)* P5266: 252.5.8-253.1.7.
106. *Madhyamaka-hṛdaya-kārikā*, P5255: 4.2.3-4.
107. *Bodhisattva-prātimokṣa-catuṣka-nirhāra-nāma-mahāyāna-sūtra*. A *prātimokṣa* a bódhiszattvákra vonatkozó előírások szabályrendszerbe foglalása.
108. *Bodhisattva-yoga-caryā-catuh-śataka-ṭikā*, P5266: 253.1.1-2.
109. A *Gaṇḍa-vyūha-sūtra* a *Buddhāvataṃsaka-nāma-mahā-vaipulya-sūtra (Virágfüzér sūtra)* 45. fejezete. Ebben a részben (P761: 292.3.5-292.4.4) Subhadra felkutatja guruját, Dharmottarát, és kifejezi hódolatát iránta. A Congkhapa által használt tibeti cím (*sDong po bkod pa*) különbözik a P761, 26. köt.-ben található címtől (*sDong po brgyan pa*).
110. *Ārya-pratyutpanna-buddha-śaṅkukhāvasthita-samādhi-nāma-mahāyāna-sūtra*, P801: 126.2.8.
111. Uo.: 126.3.1.
112. dGe-shes [Brom]-ston-pa három tanítványát, név szerint Po-to-vát (Bo-do-va), sPyan-snga-vát (Dzsen-nga-va), és Phu-chung-vát (Phu-cshung-va) a három „testvér”-nek (*sku mched*) nevezték. (Roerich: 263-264). Navang Lhundup gese bebizonyítja, hogy nagyon közeli szellemi társak voltak. Po-to-va szavajárása, az „én gesém”, sPyan-snga-vára vonatkozott; ezt kedveskedésnek szánta, dicséretképp pedig bódhiszattvának nevezte. A *gese (dge bshes)* tehát ebben a formájában nem fordítható „tanítónak”, inkább a tisztelet kifejezője egy olyan személy iránt, aki a titulust tanultsága miatt érdemli ki, hasonlóan egy „orvos”-hoz.
113. Ebben az összefüggésben a *maṇḍala* a teljes univerzumot szimbolizálja, amelyet a felajánlást készítő számos rendkívüli dologgal megtöltve képzel el.
114. *Áh-ré (ah re)* a kitörő lelkesedés kifejezője.

115. *Āryāṣṭa-sāhasrikā-prajñāpāramitā-sūtra*, Vaidya 1960d: 239; P734: 172.3.2-3.
116. *Ārya-ratnolka-nāma-dhāraṇi-mahāyāna-sūtra*, idézi Vaidya 1960b: 4; P5336: 184.1.1-3.
117. Az *Ārya-daśa-dharmaka-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 9. fejezete; idézi Vaidya 1960b: 1.11-14; P760: 202.2.4-6.
118. *Ārya-vajrapāṇy-abhiṣeka-mahā-tantra*, P130: 90.5.1-2.
119. Uo.: 50.3.5-6.
120. *Ārya-ratna-megha-nāma-mahāyāna-sūtra*, P897: 215.1.4-8.
121. Az *Ārya-gṛha-paty-ugra-paripṛcchā-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 19. fejezete; idézi Vaidya 1960b: 2.9-13; P760: 271.4.4-8.
122. *Daśa-dharmaka-sūtra*, P760: 204.2.2-6.
123. *Gaṇḍa-vyūha-sūtra*, Vaidya 1960c: 131; P761: 184.1.7-184.2.4.
124. Uo.: Vaidya 1960c: LIV.70, 72-74, 71, 75; P761: 297.4.1-6.
125. *Guru-pañcāśikā*: 46-47; P4544: 206.1.7-8.
126. MSA: 17.11; P5521: 13.4.6-8.
127. *Guru-pañcāśikā*: 17, 21; P4544: 205.4.4, 205.4.6-7.
128. Uo.: 20; P4544: 205.4.6.
129. Jm: 17.32a-b; P5650: 28.5.4-28.5.5.
130. *Vinaya-sūtra*, P5619: 201.2.6.
131. *Ratna-megha-sūtra*, P897: 215.1.8.
132. A tizenkettedik születéstörténet a Buddha Indiában brahminként történő újjászületését beszéli el. Az esemény a következő: egy nap a fiatal brahminok tanítója úgy határozott, hogy próbára teszi növendékeit. Először anyagi gondjaikról beszélt, amivel felcsigázta érdeklődésüket. Aztán rátért a tárgyra. „Úgy tartják, »Amikor egy brahmin szerencsecsillaga leáldozóban van, a lopás erény.« Brahma a világegyetem teremtője, minden brahmin atyja. Amikor tehát egy brahminnak szerencséje hanyatlik, helyénvaló a lopás, hiszen minden, ami létezik Brahma teremtménye, s a brahminok maguk a teremtmények. Éppen ezért kérlek benneteket, hogy most menjetek és lopjatok valamit.” A tanítványok ezzel egyetértettek, s azt válaszolták, hogy úgy tesznek, ahogyan a tanító mondja, csupán egyetlen növendék, a későbbi Buddha Śākyamuni maradt csendesen ülve. Amikor a tanító felszólította, hogy magyarázza el, miért olyan hallgató, ő így felelt: „Tanítóm, arra utasítottál minket, hogy lopjunk, ám az egyetemes tanítás értelmében a lopás minden tekintetben helytelen. Bár te ezt mondtad, ez még sem tűnik jónak.” A tanító nagyon elégedett volt a válasszal. „Igen, ezt mondtam, hogy próbára tegyelek benneteket. Ő az egyetlen, aki valóban megértette a tanításomat. Nem hagyta, hogy bolond módjára bárhová vetődjön, akár egy hegyi patak, hanem megvizsgálta, amit tanítója mondott és saját elhatározásra jutott. Ő a legjobb a tanítványaim között.”
133. *Guru-pañcāśikā*: 24cd; P4544: 205.4.8-205.5.1.
134. MSA: 17.14; P5521: 13.5.1.
135. *Gaṇḍa-vyūha-sūtra*, idézi Vaidya 1960b: 23; vö. Vaidya 1960c: 364; P761: 291.5.7-292.1.8, ebben néhány eltérő sor van.
136. Uo.: Vaidya 1960c: 131; P761: 184.2.6-8. A tibeti fordítás eltérő, de azonos a *Śikṣā-samuccayā*ból vett idézettel (Vaidya: 1960b: 23; P5336: 194.4.8-194.5.3.)

137. Az *Ārya-tathāgatācintya-guhya-nirdeśa-nāma-mahāyāna-sūtra* a *Ratna-kūṭa* 3. fejezete, P760.
138. *Kṣītigarbha-sūtra*, idézi Vaidya 1960b: 51.06, 51.12.
139. Jm: 31.72; P5650: 58.3.4-5.
140. *Vajrapāny-abhiṣeka-mahā-tantra*, P130: 90.4.6-90.5.1.
141. *Guru-pañcaṣikā*: 11-12; P4544: 205.3.7-205.4.2.
142. Bár a *dākā* alatt általában azokat a lényeket értjük, akik túl vannak a létforogaton és a buddhista gyakorlókat segítik, ebben az összefüggésben ártó szellemek.
143. *Śri-kṛṣṇa-yamāri-mahā-tantra-rāja-pañjikā-ratna-pradīva-nāma*, P2782: 257.3.4-5.
144. *Pratyutpanna-buddha-saṃmukhāvasthita-samādhi-sūtra*, P801: 107.1.6-8.
145. Locsö Rinpoce magyarázata szerint ez a bódhiszattvákra vonatkozik.
146. *Ārya-sad-dharmānusmṛty-upasthāna*, P953: 309.5.23.
147. *'Phags pa yongs su mya ngan las 'das pa chen po'i mdo*. A P.-ben ennek a munkának nincs skt. címe. A *sūtrának* ezt a változatát kínai nyelvről fordították.
148. *Satyaka-parivarta*, P813: 247.1.1-2.
149. Ud: 25.1, 25.9-10; P992: 98.2.8-98.3.1; 98.3.6-7.
150. Kensur Yeshe Thupten meghatározásában a guru jóga gyakorlat a tudat egyhegyű meditálása a tanítóba helyezett bizalom módszerén, valamint e módszer gyakorlati alkalmazása.
151. Sadāprarudita történetét ld. Conze 1973, 30. fej.; Sudhana történetét pedig Cleary 1985-1987, 3. kötetben. Sudhana megszámlálhatatlanul sok tanítót kutatott fel, hogy tanuljon tőlük.